

POHJOIS-POHJANMAAN MUSEO
Aimo Kehusmaa

1(4)

LAITAKARIN "MALMIHYLKY"

(1991)

Sijainti Oulunsalon ja Hailuodon väl. merialueella, Laitakarin länsipuolella.

Merikartta n:o 57; koord.: lat. 65 ast. 03,2 min. P
long. 25 ast. 08,9 min. I
syvyys 11-12 m.

Mäntyrakenteisen limisaumaisen puualuksen hylky.

1980 Hyllyn keularanka kohooa n. 2,5 m pohjasta, hyllyn peräpuolisko on pohjan tasalla, mudan peitossa.

Pit. n. 25 m, lev. 7,1 m.

Takilasta havaittu vain pari jumprua, kannesta (jos kiinteää kantta ollutkaan) vain irtolankkuja ja poikkipalkkeja; peräosa hajalla, sieltä ei havaintoja paikoillaan olevista poikkipalkeistakaan.

Hylky löydettiin elokuussa 1980. Elo-syyskuussa yht. 6 pnä tutk.sukelluksia (Oulun Vesimiehet ry ja PPM/AK), jolloin mittauksia, kartoitusta ja valokuvausta. Todettiin yllä mainitut seikat sekä se, että lastina rautamalmia.

Esinelöydöt PPM 10266:1-6.

1. savivati, ehyt
2. savivadin paloja 2 kpl
3. pullon (kanttiinin) kaulaosa
4. jumpru 1. neitsyt

Muutamia mv VA-valokuvia hyllystä.

Mittakaavapiirros 1:100 hyllystä päältä ja sivulta.

1981-1985 joku satunnainen tutustumissukellus; ei esinelöytöjä eikä mainittavia lisähavaintoja.

Vuodesta 1986 vuoteen 1991 Laitakarin hylky on ollut museon ja "Vesimiesten" sukellusleirien tutkimuskohteena.

1986 Kesällä 1986 leiri 29.6.-6.7. sekä pari päivän reissua (9.7. ja 14.9.). Mudan peittämää peräosaa yritettiin kaivaa esille mammuttipumppua käyttäen. Tutkimusalueelle rakennettiin mittauskehikko, joka koostui kahdesta n. 6 m:n päässä toisistaan olevasta hyllyn poikki ulottuvasta kiinteästä (pohjaan kiinni juntatusta) mitoitettusta poikkilankusta (2"x4") ja niiden varassa siirreltävästä kolmesta

pitkittäisestä rautaisesta (RHS-putkea) 6 m:n mittatangosta. - Koko tutkimusten ajan työtä häytti aivan olematon näkyvyys. - Tutk.alueella pumppaukset hyllyn vas. puoliskossa ja keskilinjalla. Mudan sisästä paljastui kylkilaudoitusta kaaripuineen sekä yksittäisiä palkkeja, kaaripuita, lankkuja ja lautoja epäjärjestyksessä ja toisistaan irrallaan, sekä tiiliä ja tiilenkappaleita. Taaimmaisena keskellä perässä saatiin esille vankahkon parrun sitomaa lankkutasoa, jossa oli kaksi aukkoa. - Todettiin, että kuluneiden vuosien aikana keularanka on kaatunut paikoiltaan ja on pohjassa irrallaan ilmeisesti kokosta etuoikealle.

Esinelöydöt ja näytteet PPM 11273:1-33

1. savi lautasen pala (samaa kuin 10266:2)
2. lasipikari
3. pikkupullo (lääkepullo)
- 4-7. lasipullojen palasia
8. juomalasin palasia 3 kpl
9. ikkunalasin palasia 78 kpl
- 10-12, 31. nappeja

Valokuvausyrityksissä ei tunnistettavia VA-otoksia.

1987

Kesällä 1987 leiri 4.7.-10.7. (päättyi ennen aiottua huonon sään ja osanottajien vähyyden takia) sekä viikonloppumatka 19.7. Pumppaukset ja kartoitukset edellisenä kesänä rajatun tutkimusalueen oikeassa puoliskossa. Styyrpuurin laitalaudoitusta kaaripuineen saatiin esille. Koko perä näyttää irronneen liitoksistaan ja levinneen, sillä 4-5 laudan levyinen laitakaistale päättyy "tyhjään", samoin siinä kiinni olevat taaimmaiset kaaret eivät ole yhteydessä muihin rakenteisiin. Tilanne on sama viime kesänä paljastetussa vasemmassa laidassa. Perän keskellä olevan noin 4 m leveän ja 2 m pitkän "lankkulavan" selvittelyä jatkettiin. Se tulkittiin peräpeiliksi ikkuna-aukkoineen.

Esinelöydöt ja näytteet PPM 11429:1-26

1. punasavivadin pala (samaa kuin 10266:2)
2. liitupiipun varren pala
- 3-4. pullon paloja
5. tumlari 1. ryyppykuppi, tinaa
6. tinanappi
7. lyijyhauleja
8. lyijyholkkeja ym. -paloja
10. piilukon pii
- 13-16. pylpyröitä ym. takilan osia
18. työkalun varsi
- 19, 21. kengänpohjia ja pohjatuohia

Vähäisissä valokuv. yrityksissä ei kelvollisia otoksia.

1988 Kesällä 1988 ei leiriä järjestetty Vesimiesten tukialuksessa ilmenneiden alkukesän konevikojen ja/tai sukeltajien vähäisen kiinnostuksen vuoksi. 24.7. tehdyllä sukellusmatkalla tarkennettiin edellisen kesän pumppausalueen kartoituksia. - Ei esinelöytöjä.

1989 Kesällä 1989 leiri 7.7.-16.7. Pumppauksia ja kartoituksia jatkettiin samalla mittalankkujen rajaamalla alueella kuin edellisinä kesinä, lähinnä alueen keskiosassa ja lähellä etummaista mittalankkua, mutta tutkimusaluetta laajennettiin vähän myös etummaisen mittalankun etupuolelle. Tutk.-alueen keskeltä löytyi perärangan tyvi, joka liittyy köliin ja johon vielä kiinnittyy muutama pohjalankku. Rangan katkelma on vajaan metrin korkuinen kölin alapinnasta mitaten. Sen murtopinta ja peräpeiliksi ajatellun lautalevyn keskirangan murtopinta näyttävät sopivan yhteen, mikä vahvistaa peräpeilioletuksen. Tulisijan olemassaolosta jo aiemminkin kielineiden tiilien lisäksi löydettiin nyt hiekkakivinen tulisijan "arinakivi" ja sen lähistöltä valurautapaistinpannu. - Hyllyn ajoituksen lähtökohdaksi käy nyt löydetty ruotsalainen 1/4 skillingin kupariraha vuodelta 1803.

Esinelöydöt ja näytteet PPM 11705:1-11

- 1-2. pullon palasia
3. ikkunalasin palasia
4. kupariraha, ruotsal 1/4 skilling v:lta 1803
7. paistinpannu, valurautaa

Valokuvausyritysten tulokset vaatimattomia.

1990 Kesällä 1990 leiri 13.7.-22.7. Etummaisen mittalankun etupuolelle n. 4 m:n päähän siitä kiinnitettiin poikki laivan uusi kiinteä mittatanko (rautainen RHS-putki), jossa sama jaotus kuin lankuissakin. Tämän kesän pääasiallisena tutkimusalueena oli nyt rajatun "viipaleen" vasen puolisko ja keskivyöhyke. Vas. laidan kaaritusta ja laudoitusta saatiin kartoitetuksi; keskialueella vastaan tuli malmilasti ja muutamia irronneita rakenneosia (poikki parru polvineen). Viime kesänä esiin saadun perän puhdistusta jatkettiin myös ja löydettiin valurautainen 3-jalkapata.

Esinelöydöt ja näytteet PPM 11717:1-14

1. ikkunalasin palasia
2. kolmijalkapata, valurautaa
näytteitä, osia

Valokuvausyrityksiä; tuloksina koko joukko tunnistettavia otoksia yksityiskohdista.

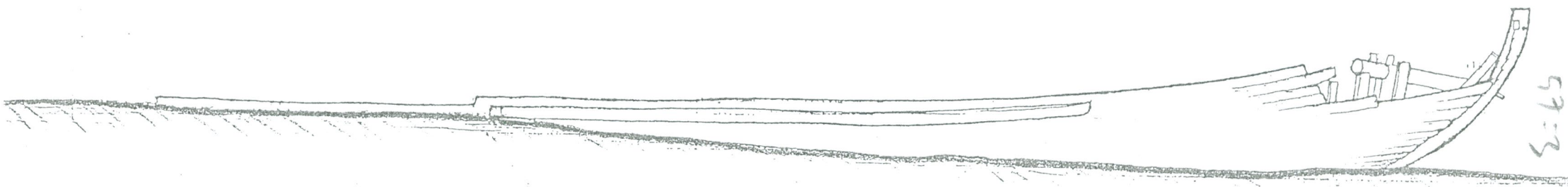
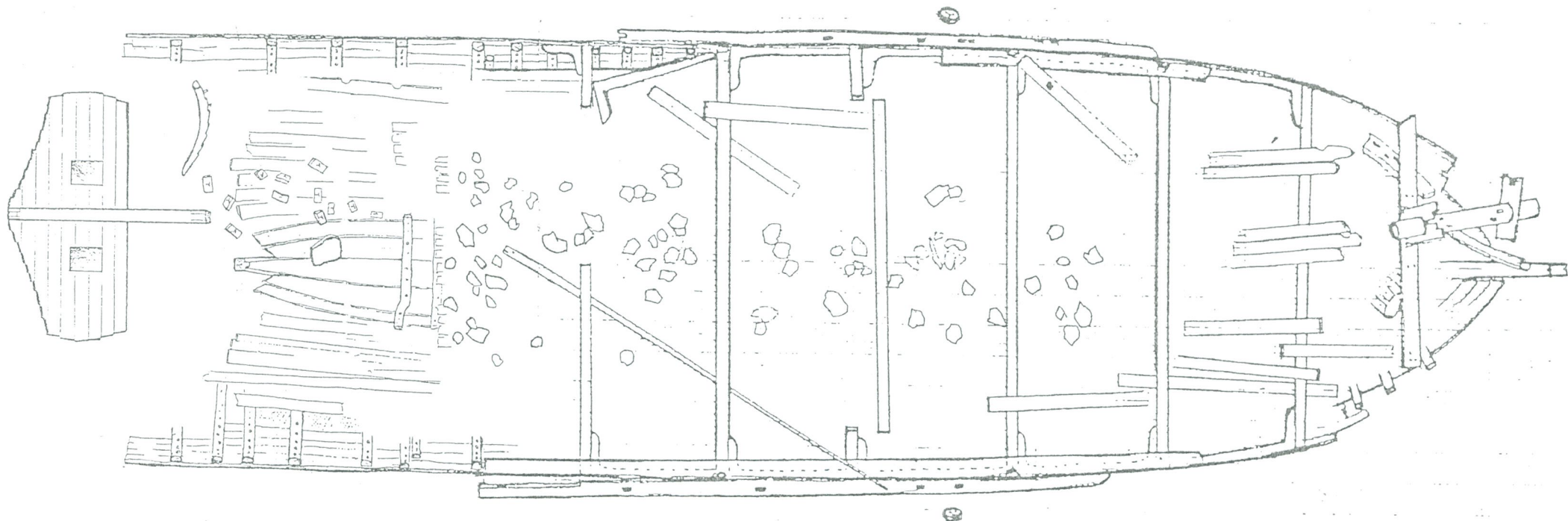
1991

Leiri 12.7.-21.7. Viime kesänä rajatun tutkimusalueen keskiosan ja oikean laidan selvittelyä. Mol. laitojen laudoituksen (myös sisälaudoitus näkyvissä!) ja kaarituksen sekä poikkipalkkien kiinnitysten kartoitusta. Koko laivan pituudelta yritettiin etsiä jälkiä mastoista, mutta malminlastin ja mudan seasta sellaisia ei löydetty. - Havaittiin, että keulaosa on hajonnut lisää: keulimmaista poikkipalkkia ei enää löydy, koko keula sekava puutavarakasa, katkenneita kylkilankkuja pystyyn vääntyneinä kuin niitä olisi työnnetty tai kiskottu perää kohti - troolattu?

Ei vars. esinelöytöjä, mutta muutamia malminäytteitä ja kuonaa tuotiin ylös: PPM 11799:1-6

Mittakaavapiirros 1:100 täydennetty peräpuoliskon osalta viime kesien mittauksia ja havaintoja vastaavaksi.

LAITAKARIN "MALMIHYLKY"

59-3